

Inspireren

Ondersteunen

Uitdagen

Signaleren van cognitief talent op school

Studiedag Project TALENT, 29 september 2021

Dra. Sabine Sypré, UGent en KU Leuven

TALENT

Wie is cognitief begaafd?

- Goed presterend meisje
- Goed presterende jongen

Wie is cognitief begaafd?

- Goed presterend meisje
- Goed presterende jongen

Focus op inspanningen bij goed presterende meisjes zorgt ervoor dat hun intelligentie onderbelicht blijft waardoor meisjes minder gesignaleerd worden als cognitief begaafd.

Wie is cognitief begaafd?

- Leerling met mooi rapport
- Leerling met hoog IQ

Wie is cognitief begaafd?

- Leerling met mooi rapport
- Leerling met hoog IQ

Leerkrachten laten zich sterker leiden door de rapportcijfers dan door de IQ-scores van die leerlingen. Niet alle goed presterende leerlingen zijn cognitief begaafd, en niet alle cognitief begaafde leerlingen presteren goed.

Wie is cognitief begaafd?

- Leerling die meewerkt
- Leerling die zich verveelt

Wie is cognitief begaafd?

- Leerling die meewerkt
- Leerling die zich verveelt

Leerkrachten interpreteren verveling blijkbaar als een mogelijke indicatie voor een groot onbenut potentieel. Daarom zijn ze niet steeds cognitief begaafd. Verveling kan meerdere verklaringen hebben en wijst niet altijd op een gebrek aan uitdaging.

Wie is cognitief begaafd?

- LL met laagopgeleide ouder
- LL met hoogopgeleide ouder

Wie is cognitief begaafd?

- LL met laagopgeleide ouder
- LL met hoogopgeleide ouder

Doordat leerlingen met lager opgeleide ouders het gemiddeld gezien minder goed doen op school, worden deze leerlingen minder snel als cognitief begaafd herkend in vergelijking met even intelligente leerlingen met hoger opgeleide ouders.

Signaleren vraagt kennis van zaken

- Buitenlands onderzoek: leerkrachten vinden dit moeilijk en vergissen zich
- Vlaams (TALENT) onderzoek: idem
  - Rapportcijfers
  - Meisjes onderbelicht
  - Verveling
  - Opleiding ouders
- Weten waarop je moet letten! Signaleren kan je leren.

Doel van signaleren

- Weten wie cognitief begaafd is?

Signaleren

Doel van signaleren

- Of weten wat een cognitief begaafde leerling nodig heeft?

Signaleren

Doel van signaleren

- Of weten wat een cognitief begaafde leerling nodig heeft?

Signaleren

Leerdoelen

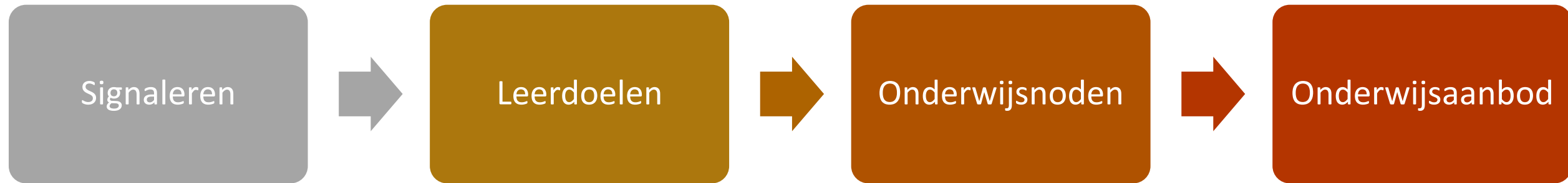
Doel van signaleren

- Of weten wat een cognitief begaafde leerling nodig heeft?

Doel van signaleren

- Of weten wat een cognitief begaafde leerling nodig heeft?

Uitgangspunten

Doelgericht

1

Systematisch

2

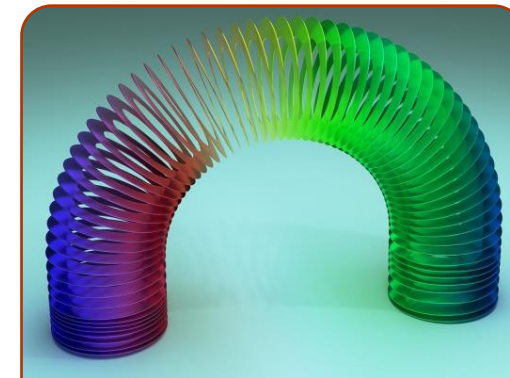
Onderwijs-
behoeften

3

Verschillende
hulpbronnen

4

Flexibiliteit

5

Uitgangspunten

Uitgangspunten: doelgericht

Doelgericht

1

- ingebed in een beleid op leerlingenbegeleiding
  - zorgcontinuüm
- visie op cognitieve begaafdheid
- pedagogische visie van de school

Uitgangspunten: systematisch

Systematisch

2

- niet ad hoc, niet eenmalig
- consequent, stelselmatig, methode of procedure
- doel: onderbelichte groepen eruit halen
  - meisjes
  - laagopgeleid
  - ‘trage groeiers’
  - dubbel bijzondere leerlingen
  - onderpresteerders

Uitgangspunten: onderwijsbehoeften

Onderwijs-
behoeften

3

- leerdoelen opstellen en onderwijsbehoeften nagaan
- wie heeft nood aan uitdaging?
- signaleren niet als exclusieve toegang tot curriculum of programma's
- onderwijsbehoeften kunnen veranderen

Uitgangspunten: verschillende hulpbronnen

Verschillende
hulpbronnen

4

- meerdere bronnen tegelijk
- kwantitatief en kwalitatief
  - rapportcijfers, IQ-test,...
  - gesprekken, besprekingen, observaties...

Uitgangspunten: flexibiliteit

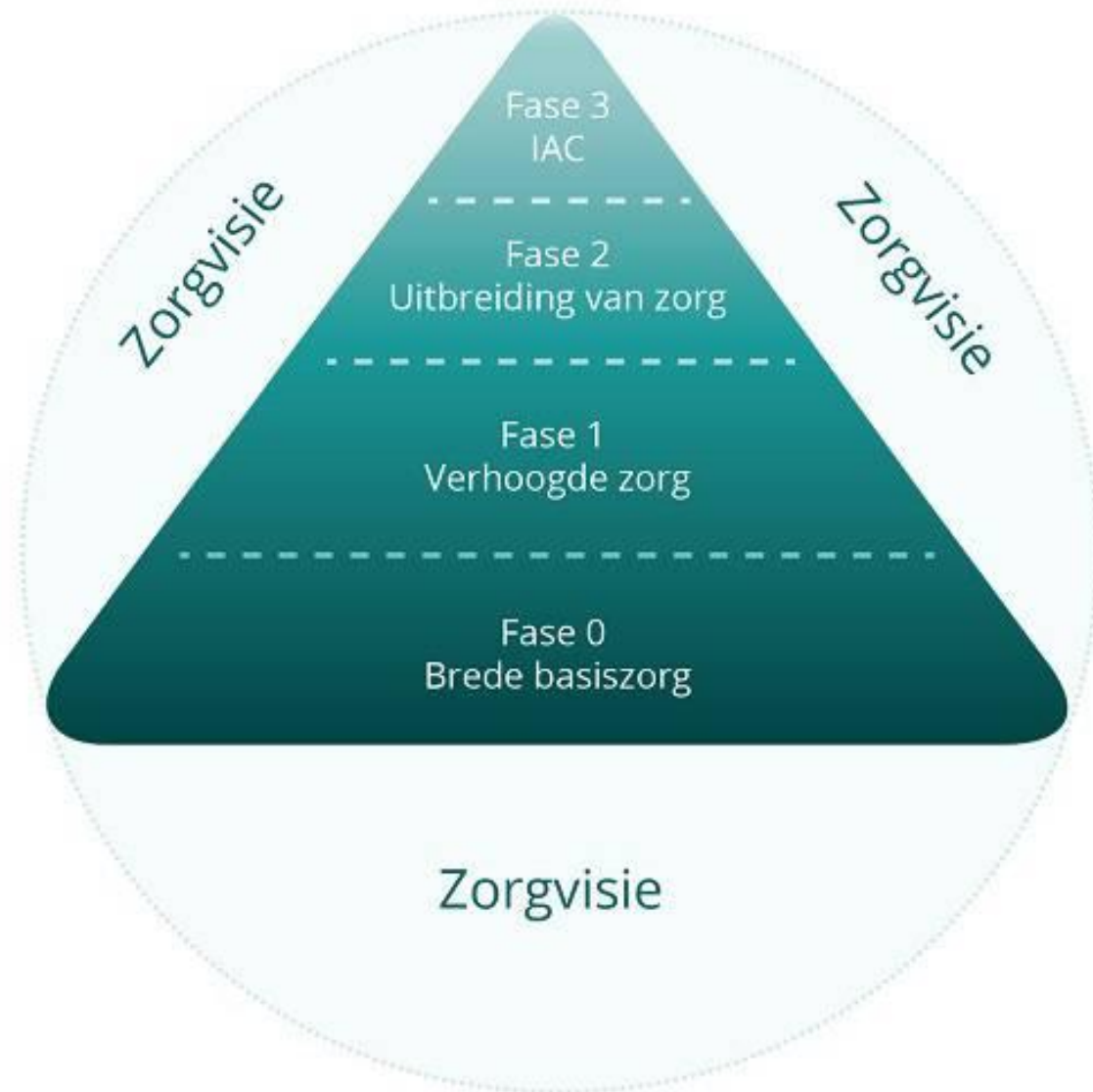
- variërend per school naargelang context en visie
  - bestaand signaleringsprotocol vs zelfgemaakt protocol
  - inzetten op vragenlijsten vs inzetten op observatie

Beleid op leerlingenbegeleiding

Signaleren

Zorgcontinuüm

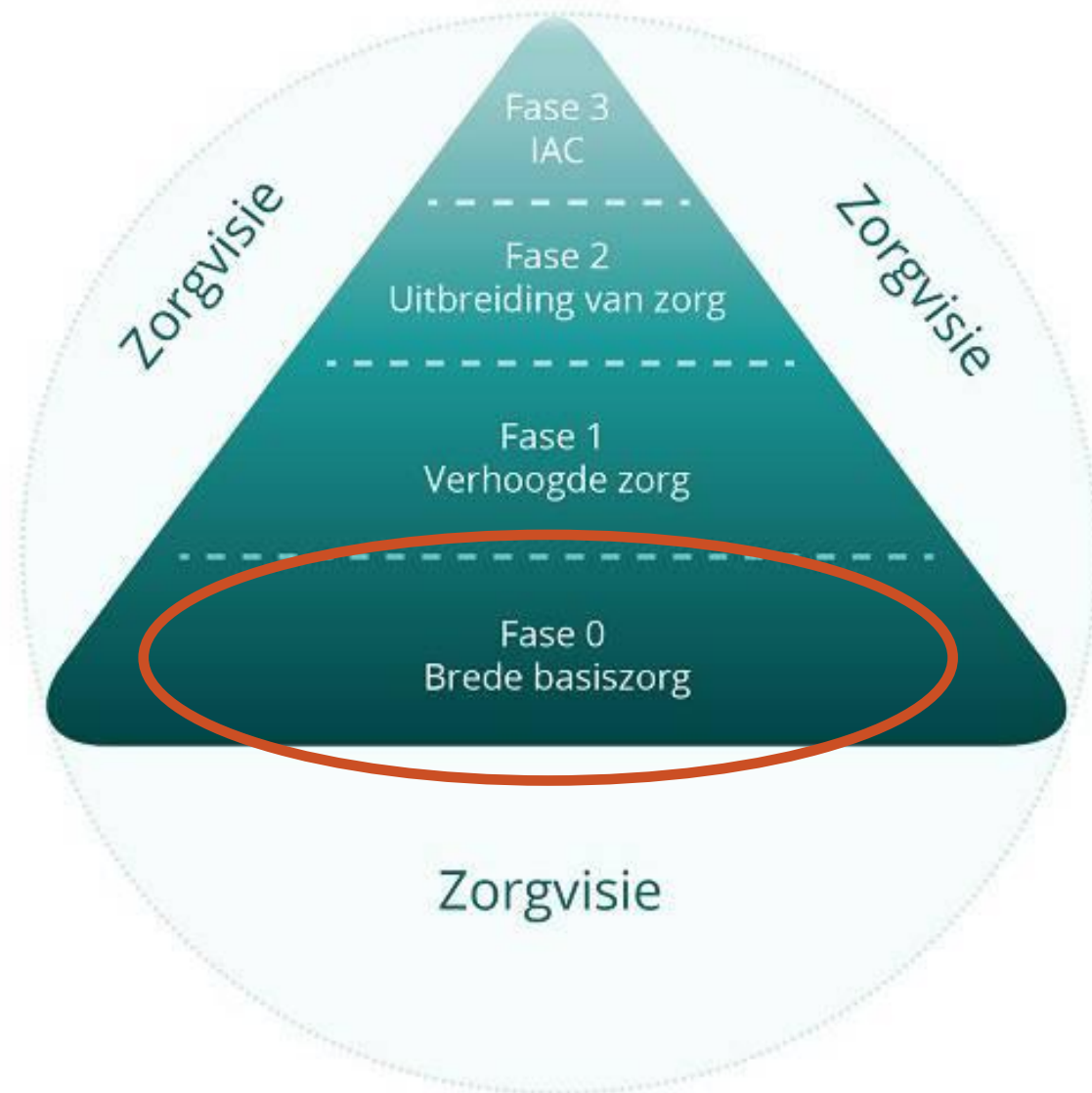
- Signaleren komt voor in elke fase van het zorgcontinuüm
  - Veel IIn → weinig IIn
  - Oppervlakkig → uitgebreid
  - School → CLB

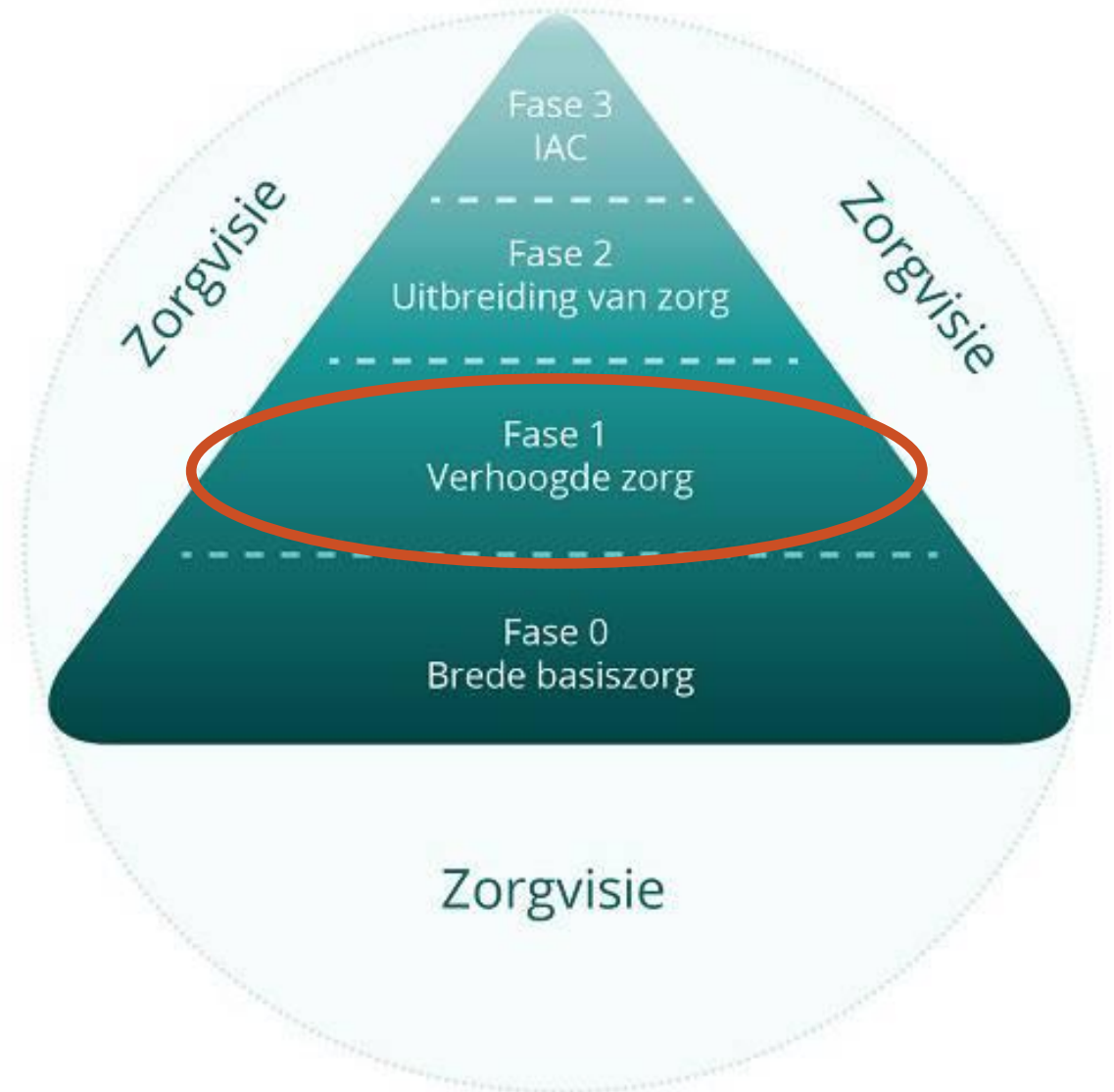
Brede basiszorg

- Hulpbronnen:
  - Observeren
  - Toetsen en LVS-toetsen
  - Besprekingen
  - Gesprekken met ouders
- Aanbod in brede basiszorg

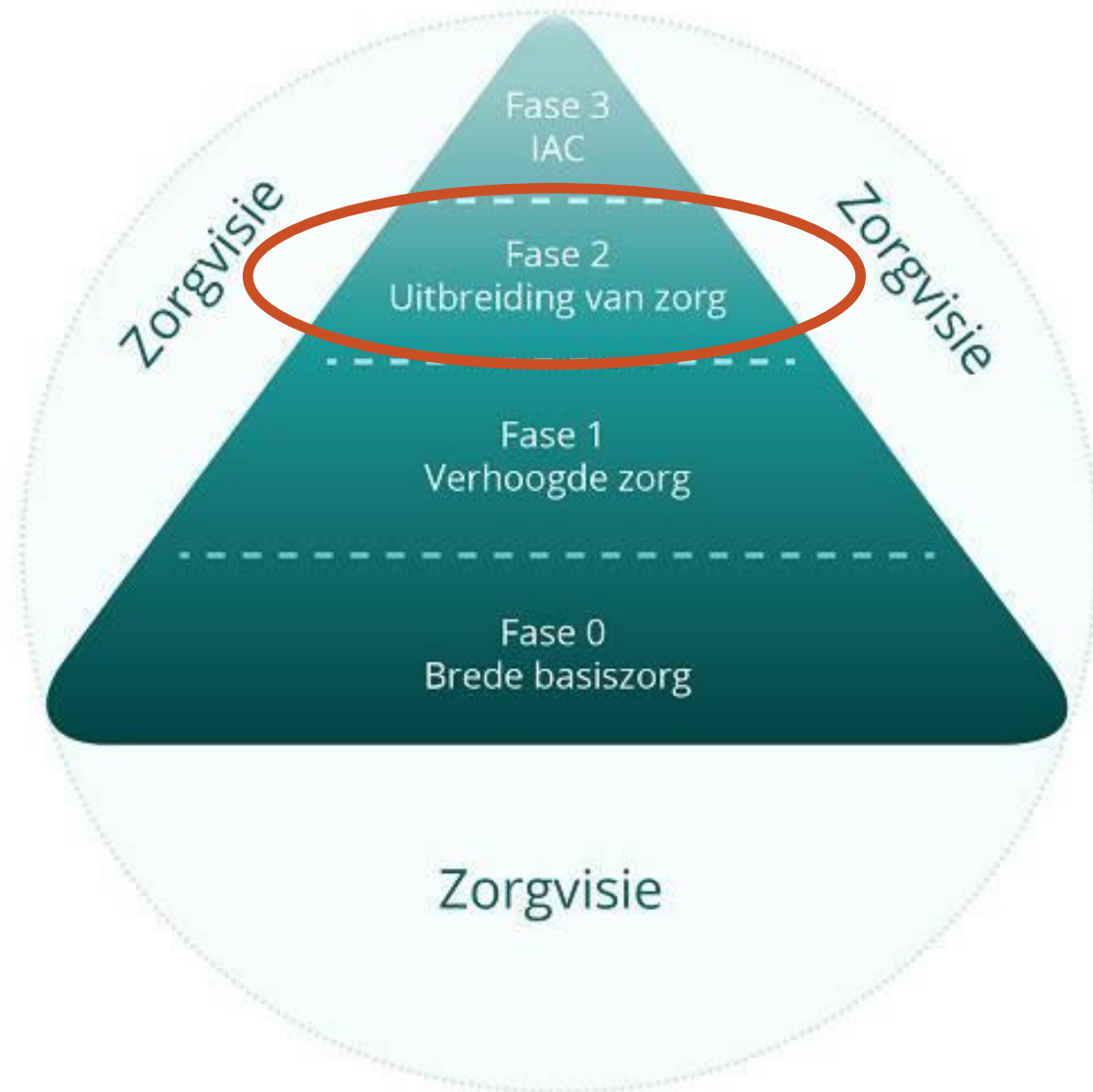
Verhoogde zorg

- Aanbod brede basiszorg volstaat niet
- Hulpbronnen:
  - Observeren
  - Toetsen en LVS-toetsen
  - Gesprekken met leerkrachten
  - Gesprekken met ouders
  - Gesprekken met leerlingen
- Aanpassing van aanbod

Uitbreiding van zorg

- Problemen, bezorgdheden
- Breder beeld:
  - gedragsproblemen
  - aandachtsproblemen
  - leerstoornissen
  - onderpresteren
  - ...
- Diverse diagnostische middelen
- IQ-testen

Hulpbronnen

Observatie

Leerkenmerken

Uitdagend signaleren

Vragenlijsten

Vrije momenten

Hoe herken jij cognitief begaafde leerlingen in de klas?

Leerkenmerken

Cognitieve
leerkenmerken

Signaleren

Niet-cognitieve
persoonskenmerken

Onderwijsbehoeften

Leerkenmerken

Een cognitief begaafde leerling...

- is snel van begrip.
- leert met minimale instructie.
- heeft een uitstekend geheugen.
- gebruikt meer strategieën bij probleemoplossend denken.
- kan complexe ideeën begrijpen.
- kan abstract denken.

Uitdagend signaleren

Reactie op uitdagend aanbod

Vragenlijsten

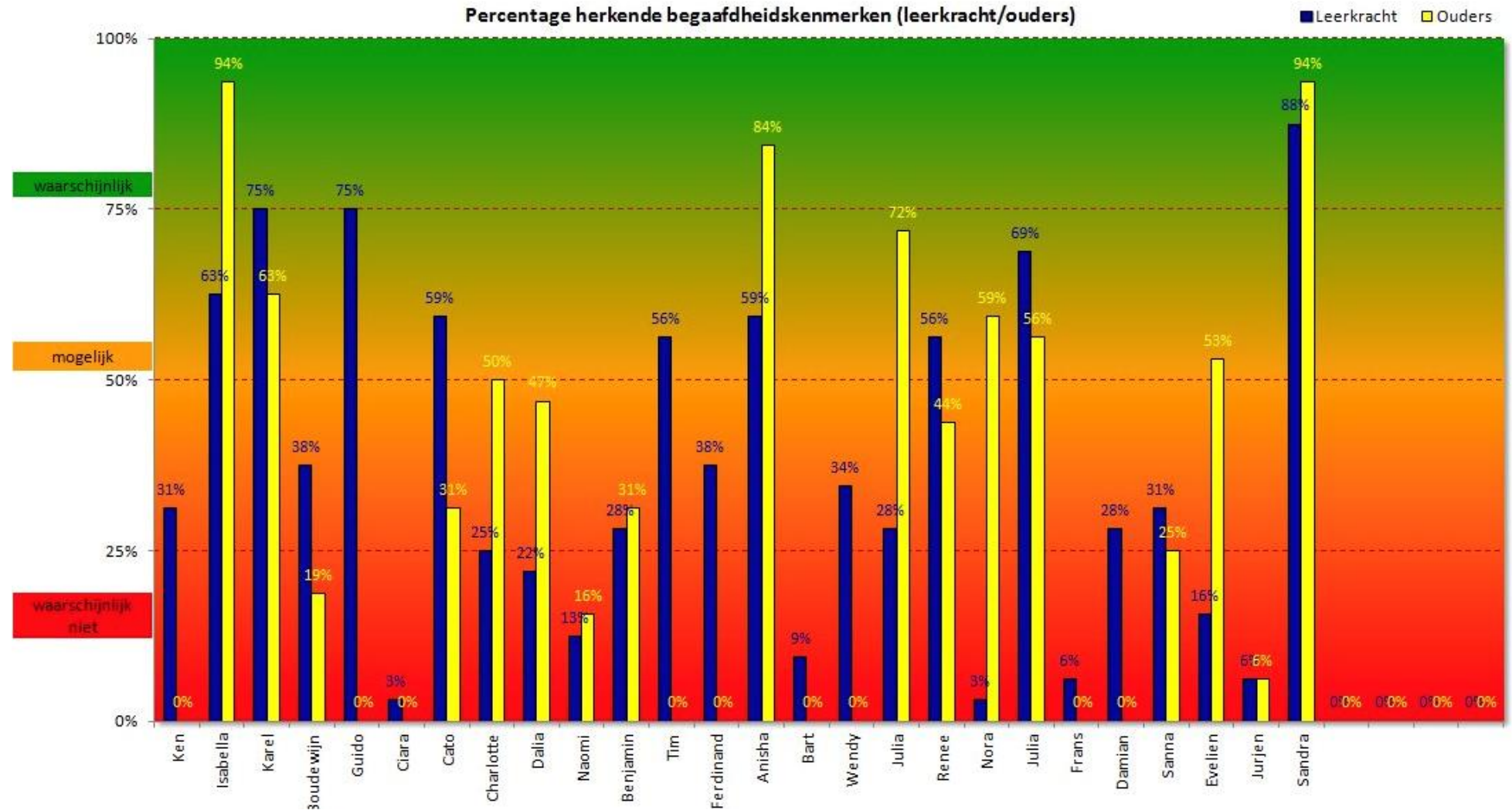
- Screeningslijsten voor hele klas

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
1		Antwoorden leerkracht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2		Omschrijving	Bastiaan	Mieke	Nora	San-Hoong	Emma	Daan	Wout	Kasper	Lindsay	Olivia	Arthur	Mila	Noah	Mohamed	Victor						
3	1	heeft een scherp observatievermogen, ziet/hoort veel en genuanceerd, heeft oog voor details																					
4	2	is in veel onderwerpen geïnteresseerd en/of weet veel over één of meer specifieke onderwerpen, vraagt door en wil het écht begrijpen																					
5	3	is snel van begrip en denkt zelf verder door, begrijpt of ontdekt iets al voordat het is uitgelegd																					
6	4	brengt wat hij/zij eerder heeft gezien, gedaan of geleerd snel en makkelijk in verband met nieuwe kennis / situaties																					
7	5	ontwikkelt theorieën / ideeën om te begrijpen hoe iets werkt, zoekt naar verklaringen																					
8	6	is intensief bezig met activiteiten en onderwerpen, waartoe hij/zij zich voelt aangesproken																					
9	7	werkt enthousiast voor passies, is gedreven om (eigen) gestelde doelen te bereiken																					

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	V
1		Antwoorden leerkracht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2		Omschrijving	Bastiaan	Mieke	Nora	San-Hoong	Emma	Daan	Wout	Kasper	Lindsay	Olivia	Arthur	Mila	Noah	Mohamed	Victor						
3	1	heeft een scherp observatievermogen, ziet/hoort veel en genuanceerd, heeft oog voor details																					
4	2	is in veel onderwerpen geïnteresseerd en/of weet veel over één of meer specifieke onderwerpen, vraagt door en wil het écht begrijpen																					
5	3	is snel van begrip en denkt zelf verder door, begrijpt of ontdekt iets al voordat het is uitgelegd																					
6	4	brengt wat hij/zij eerder heeft gezien, gedaan of geleerd snel en makkelijk in verband met nieuwe kennis / situaties																					
7	5	ontwikkelt theorieën / ideeën om te begrijpen hoe iets werkt, zoekt naar verklaringen																					
8	6	is intensief bezig met activiteiten en onderwerpen, waartoe hij/zij zich voelt aangesproken																					
9	7	werkt enthousiast voor passies, is gedreven om (eigen) gestelde doelen te bereiken																					

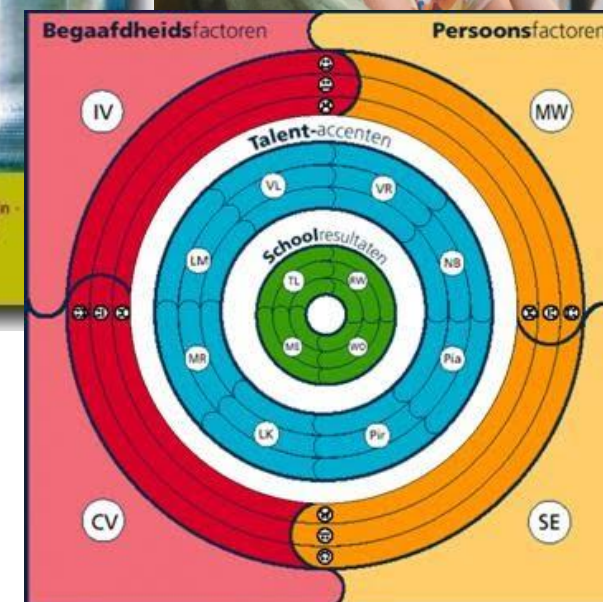
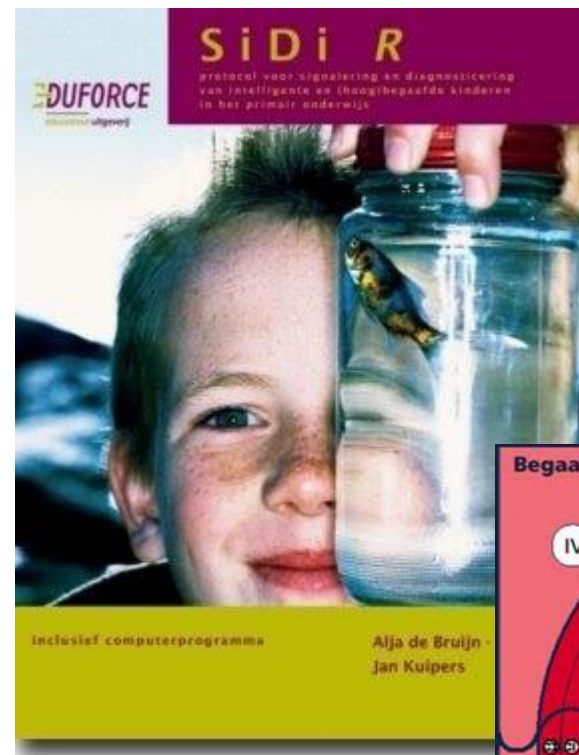
Grafische weergave van de resultaten - Voorbeeldschool te ... (groep 4B)

Leerkracht(en): - Marijke - Katja - Aantal ingevulde leerlingen: 26 leerling(en)

Vragenlijsten

- Signaleringsprotocollen
  - Digitaal Handelingsprotocol Begaafdheid
  - (Hoog)begaafdheid In-Zicht
  - Knappe Kleuters
  - Pientere Peuters
  - Screeningsmethode Tien Vragen Extensie (TVE)
  - Sidi PO
  - Surplus Signaal Digitaal

Vrije momenten

- Voorop in ontwikkeling, oudere kinderen,...
- Speelplaats, discussies in klas, LO, klasuitstappen,...

Toetsen

Methodetoetsen

LVS-toetsen

Doortoetsen

Pretoetsen

Methodetoetsen

- Continue goede resultaten **kan** een aanwijzing zijn voor CSF
- Beperkt door plafondscores van toets
- Let op! Niet enkel op methodetoetsen bouwen:
  - onderpresteren
  - dubbel bijzondere leerling bv. leerstoornis

LVS-toetsen

- Leerlingvolgsysteem: toetsen onafhankelijk van methodes
- Continu scoren > 75ste percentiel **kan** aanwijzing zijn voor CSF
- Let op! Niet enkel op LVS-toetsen bouwen:
  - onderpresteren
  - dubbel bijzondere leerling bv. leerstoornis

Doortoetsen

- LVS-toetsen gebruiken om boven niveau te toetsen
- Vaak gebruikt om huidig niveau van de leerling te meten in kader van versnelling
- Niet voor elke leerling, enkel na aanmelding of signalering

Pretoetsen

- Niet als signalering, maar bij compacten

Gesprekken

Besprekingen

Ouders

Leerkrachten

Leerlingen

Besprekingen

- Systematische besprekingen over een of meer leerlingen in klassenraden, cel leerlingbegeleiding, MDO's
  - onderwijsbehoeften: verrijking, versnellen, groeperen
  - observaties van andere leerkrachten
  - uitgebreide informatie verzamelen uit de verschillende hulpbronnen

Gesprekken

- Met ouders
  - intakegesprekken, informele gesprekken, oudercontacten, besprekingen
  - belangrijk om ouders erbij te betrekken!
- Met andere leerkrachten
  - gedrag leerling in andere setting
  - informatieoverdracht bij overgangen
- Met **leerling** zelf
  - aangepast aan de leeftijd
  - kunnen vaak zelf aangeven waar ze behoefte aan hebben
- Met externe experts

Uitdagingen

bij signaleren

Uitdagingen

- Onderbelichte groepen:
  - onderpresteerders
  - dubbel bijzonder
  - kansengroepen
- Geen signalering zonder begeleiding!
- Inbreng van de leerling zelf wordt vaak vergeten, maar is cruciaal

Nog vragen?

